

Tempus

sinc@he

SINC@HE

Podrška i inkluzija studenata sa invaliditetom u institucijama visokog obrazovanja u Crnoj Gori

Projekat Br 516758 finansiran od strane:
**Tempus IV Programa
Evropske Komisije**

Treći izvještaj spoljne evaluacije

Pripremio:

Jorgos Kurupetroglu (Georgios Kouroupetroglou)

e-mail: koupe@di.uoa.gr

Dostavljen:

Univerzitetu Makedonija

14. oktobar 2014. godine

Sadržaj

Contents

Spisak skraćenica.....	3
Rezime (Uvod).....	4
Cilj spoljne evaluacije	5
Metodologija spoljne evaluacije.....	5
Opis Projekta	5
Nalazi Spoljne Evaluacije.....	8
Pokazatelji napretka (razvoja).....	12
Reference	15

Spisak skraćenica

EU	Evropska Unija
HEI	Institucija visokog obrazovanja
ICT	Informacione i komunikacione tehnologije
M	Mjesec
ME	Crna Gora
QCM	Uprava Kontrole Kvaliteta
TEMPUS	Trans-Evropski mobilizacioni plan visokoškolskih studija
WP	Radni Paket

Rezime (Uvod)

Glavni cilj ovog Izvještaja spoljne evaluacije je da procijeni da li su ciljevi SINC@HE projekta, za treći period izvršenja (M21-M36) kao i za projekat u cjelini, opisani u prijedlogu projekta, postignuti u skladu sa predloženim sredstvima. Nakon obezbjeđivanja metodologije spoljne evaluacije i opisa projekta, pokazatelji napretka (razvoja) su predstavljani zajedno sa postignutim rezultatima. Štaviše, pokazatelji razvoja su definisani u Logičkom okviru projekta. Aktivnosti SINC@HE projekta su realizovane u skladu sa planom projekta i sa namjenom i ciljevima navedenim u originalnoj aplikaciji. Svi očekivani rezultati projekta su ostvareni u prihvatljivim okvirima. Međutim, rezultati nisu obezbijeđeni u elektronskoj formi koja je potpuno dostupna. Povrh toga, vođenje projekta od strane kordinatora je bilo veoma efikasno i uspješno.

Cilj spoljne evaluacije

Osnovni cilj ovog Izvještaja spoljne evaluacije je da procijeni da li su ciljevi projekta, opisani u prijedlogu projekta SINC@HE za treći period izvršenja (M21-M36) kao i za projekat u cjelini, postignuti u skladu sa predloženim sredstvima. Konkretno, ocijeniće u kojoj mjeri su aktivnosti projekta i rezultati u skladu sa namjenom i ciljevima, kao i u vezi sa očekivanim rezultatima i planiranim aktivnostima, navedenim u originalnoj aplikaciji. U vezi sa tim, ova evaluacija nastoji da procijeni da li su sve aktivnosti projekta realizovane u skladu sa rokom i da potvrdi da nisu nastala zakašnjenja sa negativnim uticajem na rezultate projekta.

Metodologija spoljne evaluacije

U cilju sprovođenja Spoljne evaluacije autoru je dozvoljen potpun pristup svim relevantnim spoljnjim i unutrašnjim dokumentima i sadržaju sajta projekta <http://sinche.uom.gr/>. Dokumentacija se sastoji od svih relevantnih dokumenata uključujući originalni prijedlog projekta, kao dijela zvanično odobrenog sporazuma, izvještaje o napretku i rezultate. Nekoliko telefonskih, e-mail i telekonferencijskih kontakata je ostvareno sa menadžerom projekta Dr Lefkotheom Kartasidou. Radi praćenja i kontrole svih aktivnosti za drugu godinu projekta, autor je posjetio partnere u Podgorici i Kotoru (Crna Gora) u periodu od 10. do 14. juna 2013. godine. Imao sam priliku da susretne i prodiskutujem o SINC@HE projektu sa brojnim učesnicima projekta. Štaviše, mogao sam da provjerim svu opštu i specijalizovanu opremu kao i da prodiskutujem sa svim partnerima o pitanjima koja se tiču Obuke (WP5), (WP4) Uspostavljanja službi podrške i izgradnje kapaciteta za univerzitetske studente sa invaliditetom.

Da bi se obezbijedio okvir za izvještavanje o evaluaciji nalaza, prvo će biti rezimirani ciljevi i pristup SINC@HE projekta, zajedno sa listom njegovih Radnih paketa, aktivnosti i rezultata.

Opis Projekta

Projekat SINC@HE: **“Podrška i inkluzija studenata sa invaliditetom u institucije visokog obrazovanja u Crnoj Gori”** je osmišljen da unaprijedi kvalitet i značaj podrške i inkluzije studenata sa invaliditetom u Crnoj Gori. Glavni cilj projekta je da se stvore uslovi i standardi koji bi bili prilagođeni kvalitetu inkluzije studenata sa invaliditetom u institucijama visokog obrazovanja Evropske Unije, i bili usklađeni sa praksom i politikom Evropske Unije. Razvijeni standardi bi bili inkorporirani u postojeće zakonske i podzakonske akte na državnim nivoima i na nivoima visokoobrazovnih ustanova. Dugoročni cilj tih ishoda će biti da se ojačaju vrijednosti otvorenog društva u pogledu inkluzije studenata sa invaliditetom u institucije visokog obrazovanja. U cilju obezbjeđivanja čvrste osnove za sprovođenje novorazvijenih standarda inkluzije, SINC@HE projekat će izgraditi neophodne

kapacitete kroz uspostavljanje okvira za poboljšanje podrške, inkluzije i osiguranja kvaliteta u institucijama visokog obrazovanja. Ovaj okvir će biti uvršten u pravilnike institucija visokog obrazovanja. Institucije visokog obrazovanja moraju održavati nastavno i nenastavno osoblje informisanim i obučenim o potrebama studenata sa invaliditetom. Zbog toga, SINC@HE projekat će obezbijediti sveobuhvatnu obuku za osoblje svih nivoa uključeno u podršku i inkluziju studenata sa invaliditetom u institucije visokog obrazovanja.

Posebni ciljevi projekta su:

- Da se usavrše univerzitetski pravni okviri, smjernice i preporuke, kako bi se omogućila puna podrška studentima sa invaliditetom u institucijama visokog obrazovanja u Crnoj Gori.
- Da se usavrše institucionalni kapaciteti kroz obezbjeđenje posebne opreme, posebnih usluga i obuke osoblja za rad sa studentima sa invaliditetom.
- Da se osnuju Kancelarije za podršku na svakom partnerskom univerzitetu za savjetovanje, usmjeravanje, podučavanje, odnose i psihološku podršku.
- Da se podigne svijest i motivacija o sveobuhvatnom obrazovanju i da se poveća broj budućih studenata sa invaliditetom.

SINC@HE projekat je koordinisan od strane Univerziteta Makedonija (Solun, Grčka) zajedno sa sljedećih 10 partnera: Univerzitet Varšava (Varšava, Poljska), Univerzitet Makerata (Makerata, Italija), Arkola Istraživanje LLP (London, Velika Britanija), Slovenačko udruženje studenata sa invaliditetom (Ljubljana, Slovenija, Univerzitet Donja Gorica (Podgorica, Crna Gora), Univerzitet Mediteran (Podgorica, Crna Gora), Zavod za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora (Kotor, Crna Gora), Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore (Podgorica, Crna Gora), Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije (Podgorica, Crna Gora), Institut za informaciono komunikacione tehnologije (Podgorica, Crna Gora) i Fakultet za menadžment Herceg Novi (Igralo, Crna Gora).

Sadržaj SINC@HE projekta je organizovan u 10 Radnih paketa koji prate logičan razvoj glavne ideje podrške i inkluzije studenata sa invaliditetom u institucije visokog obrazovanja. Radni paketi su raspoređeni u 5 kategorija: razvoj, kontrola kvaliteta, diseminacija, eksploatacija i menadžment. Tabela 1 predstavlja naslove, trajanje i tip svakog Radnog paketa.

Podaci u Tabeli 1 pokazuju da je samo šest Radnih paketa (WP5, WP6, WP7, WP8, WP9 i WP10) aktivno u posmatranom periodu (M21-M36) ovog Izvještaja o spoljnoj evaluaciji.

Tabela 1
Radni paketi SINC@HE projekta
(aktivni Radni paketi u periodu M21-M36 su pisani podebljanim slovima)

RP	Naslov	Trajanje	Tip RP-a
1	<i>Analiza pozadine za inkluziju studenata sa invaliditetom u visoko obrazovanje</i>	<i>M1-M4</i>	<i>Razvoj</i>
2	<i>Poboljšanje institucionalnog okvira inkluzije studenata sa invaliditetom</i>	<i>M4-M10</i>	<i>Razvoj</i>
3	<i>Definisanje usluga za studente sa invaliditetom u institucijama visokog obrazovanja</i>	<i>M4-M6</i>	<i>Razvoj</i>
4	<i>Osnivanje kancelarija podrške i izgradnja kapaciteta za univerzitetske studente sa invaliditetom</i>	<i>M6-M18</i>	<i>Razvoj</i>
5	Obučavanje univerzitetskog osoblja za rad sa studentima sa invaliditetom	M13-M23	Razvoj
6	Probni period i evaluacija na partnerskim univerzitetima	M24-M36	Razvoj
7	Kontrola kvaliteta i nadzor	M1-M36	Kontrola kvaliteta
8	Diseminacija i podizanje svijesti	M3-M36	Diseminacija
9	Eksploatacija rezultata	M1-M36	Eksploatacija
10	Menadžment projekta	M1-M36	Menadžment

Radni paketi SINC@HE projekta su dalje analizirani u brojnim aktivnostima. Svaka aktivnost odgovara barem jednom rezultatu sa istim naslovom. Rezultati su podijeljeni u 5 kategorija: izvještaj, metodologija, obrazovni resursi, događaji i ostali rezultati.

Trajanje SINC@HE projekta je 36 mjeseci. Ovaj Izvještaj spoljne evaluacije se odnosi uglavnom na treću godinu njegovog izvršenja (M21-M36). Ovo je finalni Izvještaj spoljne evaluacije za ovaj projekat i zbog toga se odnosi i na projekat u cjelini.

Nalazi Spoljne Evaluacije

Partneri su reagovali na preporuke upućene u mom prethodnom izvještaju [1] na sljedeći način:

- Obezbijedili su finalne rezultate 5.3, 4.1, 4.3 i 4.4, na prihvatljiv način.
- Za rezultate 8.1, 8.2 i 8.3 pripremili su poseban izvještaj na 14 stranica [2] koji pokazuje aktivnosti diseminacije.

Međutim,

- Rezultat 4.4 ne sadrži određene međunarodne smjernice koje su praćene.

Tabela 2 predstavlja nazive, trajanje, datum završetka i vrstu rezultata postignutih u referentnom period M21-M36. Od očekivanih 15 rezultata, postignuto je ukupno 15 (uključujući ovaj izvještaj).

Povrh toga, projekat je pružio još dva dokumenta: "Aktivnosti diseminacije"[2] i "Izvještaj o evaluaciji obuke" [3].

U tabelama 3 i 4 je prikazan naziv, trajanje, datum završetka i vrsta rezultata za prethodna dva referentna perioda: M1-12 i M13-M20.

Internet stranica <http://sinche.uom.gr> nudi detaljne i sveobuhvatne informacije o SINC@HE projektu. Njena glavna struktura uključuje: a) pregled projekta b) namjene projekta, pozadina, opis i diseminacija, c) lista učesnika zajedno sa njihovim podacima i kontaktima, d) aktivnosti projekta (radni paketi i rezultati), i e) trogodišnji radni plan. Takođe uključuje kalendar, foto galeriju sa sastanaka, dio za skidanje sa sajta, linkove i mapu sajta.

Upravljanje projektom od strane kordinatora je bilo vrlo efikasno i uspješno. Takođe, unutrašnji tim Uprave kontrole kvaliteta je bio vrlo efikasan.

Aktivnosti i rezultati projekta prikazani u tabelama 2, 3 i 4 su u skladu sa svrhom i ciljevima kao i sa očekivanim rezultatima i planiranim aktivnostima naglašenim u originalnoj aplikaciji. Svi postignuti rezultati (tabele 2, 3 i 4) su prihvatljivi. Stoga, sve aktivnosti projekta su realizovane u predviđenom roku i nije došlo do kašnjenja koje bi imalo negativan uticaj na rezultate projekta u cjelini.

Moja napomena se odnosi na to što raspoloživi dokumenti o rezultatima nisu ponuđeni u potpuno pristupačnoj elektronskoj formi. Vrijednost rezultata bi bila veća da su uključili dio sa referencama koje se odnose na bibliografiju ili izvore informacija. Gornja napomena na kvalitet rezultata je navedena u mojim prethodnim izvještajima[1] i [4], međutim, nažalost nije uzeta u obzir.

Tabela 2
Rezultati/aktivnosti SINC@HE projekta za period M21-M36

Broj aktivnosti	Naslov rezultata / aktivnosti	Ukupno trajanje (broj nedjelja)	Datum završetka	Tip
6.1	Posmatranje implementacije univerzitetskih pravilnika	24	M36	Izveštaj
6.2	Probni period i procjena definisanih službi podrške na partnerskim univerzitetima	24	M36	Ostalo
6.3	Probne radionice vršnjačke podrške	24	M36	Događaji: konferencije i seminari
6.4	Posmatranje i evaluacija efekata obuke na partnerskim univerzitetima	10	M34	Izveštaj
7.1	Unutrašnje posmatranje i kontrola kvaliteta	72	M36	Izveštaj
7.2	Unutrašnje posmatranje i kontrola kvaliteta	12	M36	Izveštaj
8.1	Kreiranje internet stranice projekta	18	M36	Ostalo
8.2	Podizanje svijesti i motivacije među postojećim i potencijalnim studentima sa invaliditetom	18	M36	Događaji: konferencije i seminari
8.3	Medijska promocija novih univerzitetskih kapaciteta za obrazovanje studenata sa invaliditetom	6	M36	Ostalo
8.4	Diseminaciona konferencija sa akterima	3	M35	Događaji: Konferencije
9.1	Sporazum o budućoj međuuniverzitetskoj vršnjačkoj podršci	36	M36	Ostalo
9.2	Sporazum o umrežavanju radi podrške u pogledu kognitivnih, socijalnih i međuljudskih problema studenata sa invaliditetom	24	M36	Ostalo
9.3	Sporazum o umrežavanju radi podrške u pogledu kognitivnih, socijalnih i međuljudskih problema studenata sa invaliditetom	24	M36	Izveštaj
10.1	Menadžment i upravljanje cjelokupnim projektom	72	M36	Metodologija
10.2	Koordinacioni sastanci projekta	6	M36	Izveštaj

Tabela 3
Rezultati/aktivnosti projekta SINC@HE za period M1-M12

Broj aktivnosti	Naslov rezultata / aktivnosti	Trajanje (broj nedjelja)	Datum završetka	Tip
1.1	Pregled i analiza EU prakse i politike za inkluziju u institucije visokog obrazovanja	12	M4	Izvještaj
1.2	Analiza nacionalne prakse i politike za inkluziju u institucije visokog obrazovanja	10	M4	Izvještaj
1.3	Uporedna analiza nacionalne/Evropske politike inkluzije studenata sa invaliditetom	10	M4	Izvještaj
2.1	Analiza zakonodavnog okvira i ljudskih resursa na partnerskim institucijama	15	M7	Izvještaj
2.2	Definisanje institucionalne strukture za podršku inkluziji studenata sa invaliditetom	15	M8	Metodologija
2.3	Razvoj univerzitetskih regulativnih dokumenata za podršku studenata sa invaliditetom	12	M10	Ostalo
3.1	Analiza potreba i identifikacija neophodnih usluga podrške na partnerskim institucijama	6	M7	Izvještaj
3.2	Razvoj usluga: ICT podrška, podrška vršnjaka, smjernice i savjetovanje	12	M10	Ostalo
3.3	Planiranje implementacije usluga podrške na institucionalnom nivou	6	M10	Metodologija
4.2	Obezbeđivanje posebne opreme i nastavnih sredstava za studente sa invaliditetom	15	M12	Obrazovni resursi
7.2	Spoljni nadzor kvaliteta i kontrola	12	M8	Izvještaj
8.3	Medijska promocija novih univerzitetskih kapaciteta za obrazovanje studenata sa invaliditetom	6	M3	Ostalo
8.4	Diseminaciona konferencija sa akterima	3	M9	Događaji
10.2	Koordinacioni sastanci projekta	6	M1, M6	Izvještaj

Tabela 4
Rezultati/aktivnosti projekta SINC@HE za period M13-M20

Broj aktivnosti	Naslov rezultata / aktivnosti	Trajanje (broj nedjelja)	Datum završetka	Tip
4.1	Razvoj usluga podrške informacionih i komunikacionih tehnologija (ICT) za studente sa invaliditetom	40	M18	Obrazovni resursi
4.3	Uspostavljanje mreže Studentskih savjetodavnih kancelarija kod svakog partnera	15	M18	Obrazovni resursi
4.4	Unapređivanje univerzitetskih internet stranica radi smjernica o studiranju sa invaliditetom	15	M18	Metodologija
5.1	Analiziranje potreba obučavanja za svaku uključenu partnersku instituciju	8	M14	Izvještaj
5.2	Osnovna obuka o inkluzivnim praksama i uslugama podrške za studente sa invaliditetom	12	M15, M18, M20	Obuka i izvještaj o obuci
5.3	Napredna obuka o inkluzivnim praksama i uslugama podrške za studente sa invaliditetom	12	M15, M18, M20	Obuka i izvještaj o obuci
7.1	Unutrašnji nadzor kvaliteta i kontrola	72	M36	Izvještaj
7.2	Spoljni nadzor kvaliteta i kontrola	12	M20	Izvještaj
7.3	Inter-Tempus obuka	2	M13	Izvještaj
8.1	Kreiranje internet stranice projekta	18	M13-M20	Ostalo
8.2	Podizanje svijesti i motivacije među postojećim i potencijalnim studentima sa invaliditetom	18	M13-M20	Događaji: konferencije i seminari
8.3	Medijska promocija novih univerzitetskih kapaciteta za obrazovanje studenata sa invaliditetom	6	M13	Ostalo
8.4	Diseminaciona konferencija sa akterima	3	M13	Događaji: konferencije i seminari
9.1	Uspostavljanje međuuniverzitetske vršnjačke podrške	36	M13-M20	Ostalo
10.2	Koordinacioni sastanci projekta	6	M13, M18	Metodologija

Pokazatelji napretka (razvoja)

Na osnovu Mreže logičkog okvira, pokazatelji, kao što je povećan broj studenata sa invaliditetom upisanih na univerzitet do 2014. godine, moraju biti uzeti u obzir da bi se procijenilo do kog stepena su postignuti ciljevi projekta. Prema tome, treba naznačiti da je tokom perioda sprovođenja projekta, 28 studenata sa invaliditetom iz ustanova Crne Gore bilo uključeno u aktivnost diseminacije (vidi tabelu 5).

Tabela 5
Uključivanje studenata sa invaliditetom

Diseminaciona konferencija	
Postojeći studenti sa invaliditetom	15
Studenti sa invaliditetom iz IERK-a	7
Učenici srednje škole sa invaliditetom	6
Ukupno	28

Štaviše, 5 osoba sa invaliditetom je bilo uključeno u svojstvu instruktora u aktivnostima obuke konzorcijuma (vidi Tabelu 6).

Tabela 6
Instruktori sa invaliditetom iz konzorcijuma

Partner	Vrsta invaliditeta instruktora
1. UW	Oštećenje vida
2. UW	Fizički invaliditet
3. FMHN	Motorički poremećaj
4. DSIS	Motorički poremećaj
5. DSIS	Oštećenje vida

Važno je naglasiti da je tokom trajanja projekta fokus projekta bio na obučavanju. Ukupno je obučeno 252 zaposlenih nastavnog i nenastavnog osoblja (vidi tabelu 7). Štaviše, želio bih da pomenem da su partneri konzorcijuma obezbijedili nastavak obuke kroz Moodle obrazovni menadžment sistem [5].

Tabela 7
Pokazatelji rezultata obuke

Polaznici tokom perioda obuke	
Osnovna obuka	
Nastavno osoblje	30
Nenastavno osoblje	58
Studenti	4
Pol	
Muškarci	24
Žene	68
Ukupno	92
Napredna obuka	
Nastavno osoblje	45
Nenastavno osoblje	85
Studenti	4
Pol	
Muškarci	50
Žene	84
Ukupno	134
Polaznici Moodle-a	
Nenastavno osoblje	10
Nastavno osoblje	16
Ukupno	26
Sveukupno	252

Završne Napomene

Zaključno, aktivnosti SINC@HE projekta za period M21-M36 kao i aktivnosti projekta u cjelini, su realizovane prema planu projekta i u skladu sa namjenom i ciljevima navedenim u originalnoj aplikaciji.

Međutim, izvještaji nisu obezbijeđeni u potpuno dostupnoj elektronskoj formi. Vrijednost rezultata bi imala veću težinu kad bi oni uključivali dio sa referencama o bibliografiji ili o informacijama o izvorima.

Reference

- [1] G. Kouroupetroglou: Drugi Izvještaj spoljne evaluacije projekta “Podrška i inkluzija studenata sa invaliditetom u visoke obrazovne institucije u Crnoj Gori”, 30. novembar, 2013.
- [2] V. Boskovic i L. Kartasidou: “DISS8 izvještaj o aktivnostima diseminacije”, Projekat SINCHE, 14. oktobar, 2014.
- [3] L. Kartasidou, E. Pavlidou, C. Giaconi, i L. Fedeli: “Evaluacioni izvještaj o obuci”, Projekat SINCHE, 19. oktobar, 2014.
- [4] G. Kouroupetroglou: G. Kouroupetroglou: Prvi Izvještaj spoljne evaluacije projekta “Podrška i inkluzija studenata sa invaliditetom u visoke obrazovne institucije u Crnoj Gori”, 30. januar, 2013.
- [5] MOODLE Obrazovni menadžment sistem <https://moodle.org/>